

lem actum, quam alius: pariter, qui sapienter elicit actum contritionis, faciliter eum elicere, quam aliud. Sed queritur, jam ulterius, an ea facilitas sit habitus acquisitus dicendus, an non. Dixi in Philosophia, habitus acquisitus intellectuales non distinguunt a speciebus ritue coordinatis, & facile excitabilius; unde sicut sequitur, hanc facilitatem, seu haec species esse dicendas habitum aliquem acquisitum.

Et sane habitum talium acquisitum admittit Arriaga de anima, disp. 9. sec. 1. n. 18. Scotus, Durandus, Nominales, Gormaz, de virtutibus Theologici, n. 65. Oviedo in 1. 2. tractatu. 3. controversia 2. puncto 4. n. 40. Questio tantum adhuc inter ipsos est, an hic habitus sit supernaturalis, an naturalis tantum. Supernaturale cum esset, admittunt Arriaga, & Gormaz loc. cit. Nominales, Durandus, & alii. Et sane, si actus naturales producent habitum proportionatum sibi naturalem, cur non actus supernaturales producunt supernaturalem? quae enim affingitur differentia? certe alias semper habitus acquisitus inclinat ad actus finiles iis, quibus est generatus.

46. Difficilias tantum est, quod habitus iste acquisitus deberet manere in peccatoribus, in quibus manet facilitas aliqua etiam ad bonum, saltem in pluribus, qui prius diu bene vixerunt; & in aliquo mortale prima vice inciderunt: econtra non videtur manere in peccatore ullus habitus supernaturalis, nisi fidei, & spes. Sed imprimit respondent aliqui, non manere in peccatore facilitatem supernaturalis, sed tantum aliquam naturalem; nam, ut habet Arriaga disp. 9. de anima, n. 22, quandoquaque homo est actus supernaturalem, simul est actus naturalem circa idem objectum; unde ex his actibus naturalibus potest oriiri habitus naturalis, qui deinde influit in actus naturales, & force etiam in supernaturales cum principiis superius; neque enim omnia principia actus supernaturalis debent esse supernaturalia; alias anima non posset in eum influere. Et videtur haec responsio firmari ex eo, quod alias, quando tolleretur potentia, hoc est, habitus infusus, qui dat simpliciter posse, videatur etiam tolli debere facilitas ei superaddita, & ei quasi innixa, quae est habitus acquisitus.

47. Resp. alii cum eodem Arriaga modo citata, n. 12, manere posse habitum acquisitum supernaturalem, etiam in peccatore; cum Tridentinum Concilium, & Patres, ac Theologi, tantum negant, manere in peccatore habitus per se infusus, de quibus solis erat ipsius fermo; de acquisitus enim non cogitaverunt, saltem nihil determinarunt. Non tamen poterit talis habitus acquisitus producere actum supernaturalem sine habitu infuso (sic ut citharemus habens species optimas, & habitum perfectum, non potest pulchra citharam absque manibus) nisi DEUS suppleat per omnipotentiam extrinsecus applicatam defectum habitus. Manere autem posse habitus hos acquisitos sine gratia ajunt;

eo quod non sint proprietates gratiae, nec producentur nec exigantur ab ipsa; cum non possit gratia dari sine ipsi, ut patet in homine prius malo recens converto, & neendum inclinato ad actus virtutum: subjectum autem eorum sit ipsa anima, videatur ipse Arriaga, & Gormaz, ac Oviedo loc. cit. Ex his opinionebus, quoniamque tenaces, neutra obiecta nostra assertioni de necessitate objecti formalis intrinseci ad actum fidei formalis.

48. Ob. 3. Licit aliqua propositio nobis ab initio sit ex terminis tantum imperfetta nota, & adhuc obscura, ita, ut ei difficulter assentiamur, tamen, quando sapienter ei assentimus, & habitus afflentendi contraximus, illa propositio fit nobis ita clara, ut facile ei assentiamur: ergo habitus potest supplerre causalitatem terminorum: ergo etiam habitus fidei. Resp. conc. ant. & omitt. 1. conseq. at neg. 2. cons. Est forte id potest aliquis habitus acquisitus, non id potest habitus infusus fidei. Ratio est: quia in primis habitus infusus non facilitat, consequenter non inclinat, adeoque neque ejus inclinatio, que nulla datur, potest supplerre causalitatem terminorum. Secundum habitus non inclinat, nisi ad actus sibi proprios: atqui actus proprii fidei non sunt illi, qui non nituntur testimonio DEI: ergo ad hos non potest habitus fidei inclinare.

Quin in modo etiam actus fidei virtualis, vel objectiva, debent saltem extrinsecus nisi testimonio DEI, & necessariò presupponere actus formales fidei formalis: (alias enim quomodo in illis virtualiter perseverarent actus fidei formalis?) consequtetur saltem aliqui actus fidei necessariò nituntur testimonio DEI extrinsecus attactio: ergo habitus fidei manquam potest supplerre causalitatem terminorum; non enim in actibus fidei formalis, ut patet: non in actibus fidei virtuallis, vel objectivis; quia, si in ordine ad istos suppleretur causalitas terminorum, suppleretur ea potius per species relictas ab actibus fidei formalis, quam per habitus infusum. Tandem, licet habitus possit facere, ut propositioni, qua ex se neutra est, assentiamur ob rationem non amplius extrinsecus attactam, tamen non potest facere, ut assentiamur aliqui propositioni, qua ex se neutra est, abstractendo ab omni ratione; nunquam enim ullus habitus potest facere, ut dicam potius, stellas esse numero pares, quam impares; quia nullam hujus rei rationem, nec extrinsecam habeo.

49. Dices. Habitus determinat ad credendum ipsum testimonium DEI absqueulla ratione: ergo etiam potest determinare ad credenda alia objecta absque ratione, prob. ant. vel credimus testimonium DEI propter se, vel propter aliud: si primum: cum testimonium in se sit neutrum, (nec enim est ex terminis notum, DEUM locutum fuisse) debet habitus determinare, & habetur intentum: si secundum: imprimit sepiissime non datur testimonium DEI reflexum: dein creditus quod hoc eodem testimonio reflexo in-

finitum:

si aliquod habeat ex parte voluntatis: ergo, prob. ant. non credimus DEO, quia verax est, sed quia supremus dominus est, & quia praecipit, ut credamus: atqui praecipitum est motivum, seu objectum formale afficens voluntatem, non intellectum: ergo, ita Gulielmus Parisiensis libro de fide, & legibus non longe ab initio. Confirm. Potest DEUS homini, nihil cogitanti de veritate DEI, praecipere, ut sibi credat: talis est actus fidei absque motivo afficiente intellectum: ergo.

Resp. neg. ant. ad prob. neg. ma. Volunatus quidem credere; quia DEUS praecipit: sed credimus; quia verum dicit. Volo dicere: actus voluntatis, seu pia affectio, quo nobis liberè imperamus actum fidei, & à qua actus fidei denominatur liber, atque fit meritorius (de quo infra) habet pro motivo praecipit: sed non ipse actus fidei habet praecipit pro motivo intrinsecus. Sic, licet contrito, vel attrito, praecpta sit peccatori saltet semel in anno, adeoque actus imperans contritionem habeat pro motivo praecipit, non tamen actus contritionis habet pro motivo praecipit; alias tandem omnes ferme actus haberent pro objecto motivo praecipit DEI, adeoque omnes essent actus virtutis moralis obedientia.

Ad confir. neg. ant. Sic ut DEUS non potest praecipere homini, ut aliquid amerit, quod non apparet bonum, ita neque potest ei praecipere, ut credat, quod non apparet verum; quia non potest facere, ut potentia feratur extra suum objectum. Hoc tamen est verum, quod, sicut eo ipso, quod DEUS praecipiat aliquid amandum, offendit id esse bonum, si non intrinsecè in se, saltet extrinsecè ratione alterius, ad quod ordinatur: ita eo ipso, quod aliquid praecipiat credendum, offendat, id esse verum, si non ex apprehensione terminorum, saltem ob extrinsecam attestacionem DEI, que implicitè saltet continetur in pracepto credendi.

ARTICULUS III.

52. Dico 1. DEUS non potest falli. Ita contra Averroem, qui DEO negavit aliquarum rerum scientiam, defacto omnes Catholicos, in modo omnium, qui DEUM vere agnoscunt. Prob. facile. DEUS est ens perfectissimum: ergo debet habere omnem perfectionem, nec potest habere aliquam imperfectionem: atqui omnisciens est manifestè perfectio, & ignorantia, vel error, est imperfectio: ergo DEUS debet manifestè habere omniscientiam, & non potest habere ullam ignorantiam: atque, si falli posset, manifestè careret omnisciencia, haberetque ignorantiam alicuius veritatis: quin, quod peius foret, haberet positivum errorum circa aliquam rem, circa quam falleretur; nam aliter conceperet rem, quam in se esset, & ignoraret, quomodo vere

B 3

se haberet: ergo. Omnia membra hujus diuersis sunt evidencia. Posset addi textus innumeris Sacrae Scripturae, DEO omniscientiam attribuentes: sed non est necesse.

53. Dico 2. contra Priscillianistas. DEUS etiam non potest fallere, neque de potentia absoluta. ita rursus omnes Catholici, saltem de potentia ordinaria: quanquam de potentia extraordinaria aliqui, sed vix unus, & alter, olim adserint, DEUM fallere posse, ut Holket. in 2. q. 2. a. 8. item apud Cardinalem de Lugo. de fide disp. 4. sec. 2. n. 15. & 16. Petrus de Alliaco, & Gabriel, quorum tamen sententia modo sustineri non potest. Prob. 1. Fallere alterum scienter, est mentiri: sed DEUS semper falleret scienter; cum omniscius sit, & falli non possit: ergo mentiretur: atqui DEUS mentiri non potest: ergo.

Minor subsumpta in primis est lumine natura nota; est enim evidenter indecens, & imperfectum mendacium, inquit, ut omnes dicunt, est intrinsecè malum; quia ipsum lumen naturæ dicit, etiam barbaris non omnino honesti oblitis, mendacium esse natura rationali disiforme, & esse contra finem, ac institutionem verborum ad humanum commercium ordinatorum; istud enim per mendacium, si hoc foret licitum, everteretur; quia tolleretur fidelitas, atque fiducia mutua: ergo mendacium non potest cadere in perfectissimum DEUM.

54. Prob. eadem minor ex Scripturis, & Patribus. Ad Hebr. 6. v. 18. dicitur de DEO: Interpositi jusjurandum, ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri DEUM, fortissimum solitum habeamus. Dux autem res illæ sunt promissio, seu afferatio DEI, & juramentum: ergo per has habemus fortissimum solitum: sed, si DEUS fallere posset, non habemus fortissimum solitum, sed possemus dubitare, & timere: ergo, prob. mi. Non habemus fortissimum solitum ratione assertoris, si DEUS per hanc fallere posset, ut patet: neque habemus illud ratione juramenti: nam juramentum DEI non reddit promissionem ejus certiore: ergo, prob. 2. pars ant. DEUS non habet superiori, per quem juret: ergo debet jurare tantum per semetipsum: & sic Gen. 22. v. 16. dicit DEUS: Per me metipsum juravi: ergo juramentum ejus non addit auctoritatem maiorem ipsius dicto: ergo, si DEUS posset mentiri per simplicem afferitionem, posset etiam mentiri per juramentum: ergo per neutrum habemus firmissimum solitum, contra Apostolum: ergo, ut hoc habeamus, debet dici, quod, sicut impossibile est, DEUM testantem aliquid juramento, mentiri, ita etiam impossibile sit, cum mentiri dicentes aliquid sine juramento. Utitur autem DEUS frequenter in Scripturis formulæ juratoria, ut nostræ infirmitatæ, que majorum certitudinem in assertione jurata, quam in alia, concipi, se accommodet.

Iterum Numer. 23. v. 19. dicitur: Non est DEUS quasi homo, ut mentiatur, nec deus filius hominis, ut mutetur: ergo DEUS

etiam de absoluta potentia non potest mentiri, prob. cons. fuere aliqui Sancti, qui nunquam mentiti sunt, e. g. B. Virgo, S. Joannes Baptista: ergo, ut DEUS non sit sicut illi, seu praeceps omnes homines in veritatem, debet neque de potentia absoluta posse mentiri. Et in hoc quoque sensu intelligentum etiam est illud ad Rom. 3. v. 4. Ego autem DEUS verax, omnis autem homo mendax,

55. Accedunt SS. Patres. S. Dionysius de Divinis nominibus c. 8. juxta versionem, Ambrosii Florentini a qua non quod sensum, sed tantum quoad verba, paulum dissentit. Perionius ait: Porro veritas DEUS est, & à veritate cadere, à DEO est cadere: si igitur veritas DEUS est, veritatisque negatio est à DEO prolapsio, à DEO cadere DEUS non potest. S. Ambrosius in c. 23. Numer. v. 19. Non est DEUS quasi homo, ut mentiatur: ait: Numquidnam mentitur DEUS? sed non mentitur; quia impossibile est mentiri DEUM.... Impossibile istud non infirmatissimum est, sed virtutis, & maiestatis. S. Augustinus. l. 22. de civ. DEL. c. 25. ait: Si volunt invenire, quod omnipotens non potest, habent prorsus: ego dicam: mentiri non potest. Similiter habent SS. Athanasius, Cyrillus, Anselmus, & alii. vide Lugo de fide disp. 4. sec. 2. Gormaz, de virt. Theol. disp. 17. n. 310.

56. Collige 1. DEUM non tantum mentiri non potest, aliquid nude afferendo, sed ne promittendo. Ratio est clara: quia in omni promissione includitur afferatio; nam, qui dicit: dabo: vel: donabo: afferit certe, lehabere animum dandi; si ergo DEUS nequit fallere afferendo decipere, neque poterit decipere promittendo. Collige 2. DEUM neque posse mentiri per alium; nam indecentia mendacii refunderetur in DEUM tanquam eius auctorem, & causam. Dein quando Scriptura dicunt, DEUM mentiri non posse, intelligent, cum id non posse, per locutionem, qua hucusque ordinariè hominibus locutus est: atqui locutus est per Angelos, Prophetas, Apostolos, & alias personas ab ipso distinctas: ergo.

Collige. 3. probabilius DEUM non posse, si solo infundere homini errorem, vel habitum erroneum. ita Gormaz. disp. 19. de virt. Theol. n. 397. Oviedo de fide contr. 3. punct. 2. n. 8. & alii ab eo citati. Prob. Si DEUS se solo infunderet errorem, etiam tantum speculativum, intellectu humano, tunc infunderet eum cum certa scientia de ipso; quia non posset habere ignorantiam: sed si scienter deciperet, & virtualiter mentiretur, quod DEUS non potest, ut jam probatum: ergo, prob. mi. si creatura studiosa facit, ut aliis putet, Petrum currere, quando non currit, & studiosè ex intentione procurat, ut errat, virtualiter certè mentiri, & decipit scienter alterum: ergo etiam DEUS, procurando, vel caufando talen errorum, virtualiter mentiretur &c.

Confirm. Si DEUS posset infundere tam errorum, posset etiam formare voces in aëre, que sonarent, vel significarent, Petrum currere, quando non currit, saltem quando non

non sciret audiens, has voces expressæ ad se à DEO dirigi: sed hoc, eti Lugo de fide disp. 4. sec. 3. non videatur rejicere, aut certè juxta principia ibi jaçta non rejicere posse, videotur non posse admitti: ergo, ma. prob. ex eo, quod inter posse hoc, & posse illud, non posset ostendti ultra disparitas. mi. videatur in primis sensu communis conformis; cum tales voces falsum significantes, nullus unquam audeat DEO tribueret, sed omnes tribuant eas diabolo, vel simili cause: ergo

57. Collige 4. DEUM loquenter non posse uti restrictione pure mentali. *Refrictiones pure mentales* sunt, quando verbis, exteriori dicit, aliquid à loquente additur, in mente subintelligunt, quod nullo signo exteriori, vel significative externa verborum, per confusum, vel aliquam causam, accepta, potest colligi. e. g. Petrus rogatus, an occidit. Paulum, quem domi gladio heri occidit, respondet: Non occidi: subintelligendo, vel in templo, vel hodie. Haec restrictiones sunt revera mendacia, que DEO repugnant; nam, ut ait Cardenas in proposit. ab Innoc. XI. damnat. differt. 19. n. 31. loquela humana (& par est ratio de Divina) neque totaliter, neque particulariter constituitur ex conceptibus mentalibus, sed ex vocibus, & sepe ex circumstantiis externis, ratione quarum sapientie variatur significatio vocum: ergo, ut propositio sit vera, non debet attendi conceptus mentalis interiorius in mente aedium, sed sola verba, & signa, vel circumstantiae exteriores: ergo, si quis occidit Paulum, & exteriori simpliciter dicit: Non occidi: liquet mente intelligat veniam, vel hodie &c. est mendax; nam, si conceptus mentis non attendatur, propositio clare est mendax, ut patet: ergo. Hinc Innocentius XI. damnavit has propositiones. 26. Si quis, vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive reparationis causa, sive quocunque alio fine, iurat, si non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud addidit verum, revera non mentitur, nec est perius. & 27. Causa justa utendi his amphiboliis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quilibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatione conseruat tunc expediens, & studiosa: & his similis est propositio 28. similiter etiam damnata.

58. Collige 5. DEUM posse loqui per aquivocationem, vel amphibologiam, que ex aliquo signo externo, vel circumstantiis extinsecis, aut modo loquenti, lietur non ita obvio, potest intelligi; similes enim locutiones, si fiant, quando adebet iusta causa celerandi veritatem, excusantur adhuc, etiam post decretum Innocentii XI. ab omnibus ferme auctoribus à mendacio. Et certè, quando verba sunt aquivoqua, potest loquens, ex iusta causa ea accipere in uno, & permittere, ut audiens ea intelligat in altero sensu, intendendo celare veritatem, & tantum per-

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

59. O B. 1. contra 2. conclusionem namque contra primam obiecti fors possent, tangunt tractatum de DEO, ubi de infinita ejus perfectione, vel tractatum de actibus humanis, ubi de libertate creata) Mendacium non est intrinsecè malum: ergo in quibusdam circumstantijs, potest DEUS de potentia absoluta mentiri: ant. prob. quidquid est malum, est tale; quia est contra legem DEI; hec enim, ut etiam diximus tract. de actibus humanis, n. 176. est prima universalis regula moralitatis: sed mendacium, quod faceret DEUS, non esset contra legem DEI; ergo: prob. mi. lex DEI non datur sine voluntate DEI obligante: atqui non datur tunc voluntas DEI obligans ad non mentiendum, sed potius daretur in DEO voluntas mentiendi: ergo.

Resp. neg. ant. Certè S. Augustinus. l. de mendacio, presertim. 6. sensit, mendacium esse intrinsecè malum; ait enim, mendacium esse aliquid pejus iniquitate, quam DEUS oderit: cum mendacium perdat, iuxta illud psal. 5. v. 7. Odisti omnes, qui operantur iniquitatem: perdes omnes, qui loquantur mendacium: & comparat mendacium cum furto, & adulterio, docetque quod, sicut ista non licent, sic nec licitum sit illud. ad prob. conc. ma. neg. mi. ad hujus prob. iterum neg. mi. nam DEUS necessario sibi ipsi imponit legem non faciendo intrinsecè mala: saltem necessitate metaphysica vult non mentiri, que voluntas, si non est propriè lex, est aquivalenter talis, & aquæ absolute impossibile DEO reddit mendacium. Hinc si DEUS, ut ponunt adversarii, vellet mentiri, vellet, & nollet idem: vellet mentiri, ut ponitur: nollet; quia necessario non vult intrinsecè mala, & necessario etiam odit omne defraudativum sive supremæ auctoritatis, & infallibilitatis: quale esset mendacium.

60. Ob. 2. DEUS potuit reddere lictum homicidium, inquit illud praecepere, dum Abraham praecepit immolare Isaacum: ergo etiam poterit reddere lictum mendacium. Confirm. DEUS etiam potuit reddere lictum furtum Israëlitum, qui Exod. 12. Egyptis furati sunt vala auroa, & argentea: item Osee 1. huic Propheta reddidit lictum fornicationem: ergo etiam poterit reddere lictum mendacium; neque enim est ratio, cur potuerit dispensare in aliis praeceptis, & non in isto. Resp. neg. conf. Homicidium, si tantum accipitur pro caede hominis innocentis, non est strictè loquendo intrinsecè malum (quia DEUS, supremus vita, & mortis dominus, potest id pro libitu velle, & imperare, etiam quando manet cedes innocentis) modo fiat cum legitima potestate, fine qua etiam eodem modo mala est cedes innocentis, quia tamen non dicitur intrinsecè mala. At, quod strictè est intrinsecè malum, DEUS nunquam potest velle, quamdiu manet tale, ut patet ex mox dicendi.

61. Ad confirm. neg. ant. DEUS, nec furtum, nec fornicationem licitam fecit: sed fecit, ut ex actiones, nec essent furtum, nec fornicatio; DEUS enim, utpote absolutissimus Dominus vita, corporum, & rerum omnium, potest transferre jus ab uno domino creato in alium: & sic ius Egyptiorum in vala aurea transtulit in Hebreos: Oferat autem deducit potestatem, inquit imperium impofuit, ducent illam mulierum uxorem: & sic nec datum tunc fuit furtum, nec fornicatio. Quamvis autem illi filii Osea vocentur filii fornicationum, per hoc tantum significatur, eorum matrem prius fuisse meretricem.

Idem dicendum de polygamia antiquorum Patriarcharum, quibus dedit DEUS potestatem ducenti plures uxores, vel, ut multiplicaretur populus, aut sémēn Abraham: vel ut indicarentur certa mysteria in Ecclesia DEI futura, e.g. populigentium, & synagoge conjunctio, ac secunditas. An autem haec fuerit dispensatio propriæ dicta, an tantum impropriæ dicta, seu, an tantum fuerit mutatione conditionis, e.g. quod DEUS jus, quod habet per le unius uxoris totaliter in corpus mariti, dividitur in plures uxores, videri potest apud Platetium. *de matrim. capite 7. §. 4. n. 1008.* Mihi probabilitus videtur, non fuisse veram dispensationem, sed tantum mutationem conditionis, qua posita extraictæ sunt illæ actiones ex ratione furti, fornicationis &c.

62. Quidquid tamen sit, parvum referat ad rem nostram; DEUS nec directè, nec indirectè, nec propriæ, nec impropriæ, dispensare potest in precepto non mentiendi; quia mendacium est semper contrarium fini verborum, & honestati debita naturæ rationali, ut agnoscant etiam gentiles: nec est excogitabilis casus, in quo possit hæc contrarietas à mendacia separari. Sed neque licet assignare pro libitu circumstantias, quibus mutatis possit DEUS indirectè in precepto naturali dispensare; si enim ista non aliunde sunt nota, debent innoscere, aut ex

Divina revelatione, aut ex legitima autoritate, non ex privato tantum sensu: atqui ex autoritate Ecclesiæ confitetur oppositum, scilicet non posse dari circumstantias, in quibus mendacium sit lictum: ergo.

Videri meretur hac de re Lugo de fide. disp. 4. sect. 4. n. 58. & seq. ubi insuper recte probat, etiæ daretur, (quod tamen est falsum) etiæ daretur, inquam, quod posset DEUS in aliquo extraordinario cauſa dispensare cum homine, ut in extrema necessitate mentiretur, non tamen propterea posse ipsummet DEUM mentiri; quia ipsæ facile potest alias mediis malo cuique occurrere: neque potest DEUS omnia, que homo per ejus licentiam, vel alias potest; nam potest homo se humiliare, non autem DEUS. Sed neque verum est, quod DEUS omnia possit se solo, quæ potest cum creatura; neque enim se solo potest producere peccatum, nec se solo potest producere odium DEI. Ratio autem discriminis est; quia aliqui effectus mali tribuerunt DEO ut causa, si se solo eos produceret: non vero tribuuntur eidem, si eos producat cum creatura, & ut ab hac determinatus, adeoque ut causa per accidens: inquit DEUS neque potest se solo producere actiones vitales creatas, quæ probabilitus essentialiter connectuntur cum principio creato.

63. Ob. 3. Decipere alterum non est intrinsecè malum: ergo nec mentiri. ant. prob. 2. Cor. 12. v. 16. gloriatur S. Paulus, & ait: *Cum effem astatus, dolo vos cepi.* 2. sepe dicuntur aliqui induci ad bonum dolopio, & fraude innocentis: inquit etiam jura distinguunt dolum bonum, & malum. Resp. diff. ant. decipere alterum tantum indirectè, materialiter, & occasionaliter, non est intrinsecè malum. conc. ant. decipere directè, & formaliter. neg. ant. & conf. Occasionaliter decipere est ponere signum verum, vel ambiguum, cuius occasione alter ex inadvertentia, ignorantia, vel alia causa, in errorem inducitur, quod ex iusta causa licet: & sic sit e.g. per equivocationem, vel amphibologiam, ex iusta causa adhibitam, non intendendo deceptionem, sed tantum veritatis occultationem, quando ad hanc loquens jus habet: formaliter autem decipere est ponere signum determinatum ad falsum, five dein signum sit vocale, five realis (quo causa fuit mendacium reale pariter illicitum) ad alterum fallendum. ad prob. illud Apostoli dictum potius est vox libi obiciens, quam afferentes, ut patet legenti; cum Apostolus videatur ibi velle, id, tanquam objectionem libi factam, solvere. Si tamen id S. Paulus concedat, sermo ipsi est de dolo pio, seu tantum occasionali, ac licito, ut habet S. Thomas. 2. 2. q. 55. a. 4. ad 1. Eadem responsio sequentibus congruit.

64. Ob. 4. DEUS sapit in Scripturis Sa- cris decepit homines in poenam peccati: ergo, ant. prob. ad Rom. 1. v. 28. dicitur: *Tradidit illos DEUS in reprobationem, & 3. Reg. 22. v. 20. ait DEUS: Quis decipiet Achab regem Israël? & tunc spiritus qui-*

An Deus possit fallere, vel falli.

dam dixit v. 22. *Ego spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus: & dixit Domi- nus: Discipites, & prevalebis: Excedere, & fac ita: ergo DEUS Achabum decepit: & par est ratio de aliis.* Resp. neg. ant. ad prob. neg. conf. Verba illa, & similia, juxta unanimous Theologorum consensum, expli- cantur tantum de permissione, five, quod DEUS tantum permisit homines abire in reprobationem, & spiritum illum Achabo imponere. Sic quoque induratio Pharaonis, & alia, hinc inde in Scripturis simili, exponuntur tantum de permissione, vel subtractione gratia majoris; nec enim DEUS potest esse auctor mali moralis. Simili- ter de permissione, vel subtractione gratia explicandum est illud Isaia. 6. v. 10. *Execa cor populi hujus, & aures ejus aggredia, & oculos ejus clade, ne forte videat oculis suis, & auribus suis audiatur, & corde suo intelligatur.*

65. Quod DEUS in Scripturis aliquando aliquid dixit futurum, quod postea factum non est, e.g. *Aduie quadriginta dies, & Nivis subverteretur.* Jona. 3. v. 4. propositiones illæ fuenteruntur, & conditio non fuit impleta; intelligebatur enim: *nisi penitentiam egerint.* Et quamvis locutio DEI non tollat ipsi libertatem, tamen non potest de in aliis facere consequenter, licet possit antecedenter. Neque hinc sequitur, DEUM non esse omnipotentem, si non possit aliter facere, vel non mentiri; quia, cum mentiri imperfectum sit, in DEO Chimera est, quam omnipotens facere non potest: & hinc S. Augustinus. L. 1. de symbolo. c. 1. ait de DEO: *Si mori posset, non ejus omnipotens: si mentiri, si falliri, si fallere, si iniuste agere, non esset omnipotens; quia si hoc in eo esset, non fuisse dignus, quia ejus omnipotens.* Videatur Lugo de fide disp. 4. sect. 2.

66. Ob. 5. contra 3. rationem. Error physicus intellectus est tantum malum physicum, & non morale; nam innocenter falli hominem, non est malum morale: sed DEUS potest caufare se solo omne malum physicum: ergo etiam potest caufare errorum. Confirm. 1. Error intellectus te habet aliquo modo, ut monstratur natura: sed hoc DEUS potest producere se solo: ergo. Confirm. 2. DEUS potest esse causa fali judicij: ergo, prob. ant. Si DEUS determinet Petrum ad aliqui affirmandum, e.g. hanc propositionem: *Paulus currit:* & hac propositione duret per duo instantia, atque in secundo Paulus non currat, & sic translatetur hæc propositio de vera in falsum, eam tamen in secundo instanti DEUS conservet: in hoc causa, qui est possibilis, DEUS erit causa falsi judicij, seu erroris: ergo.

67. Resp. diff. ma. Error physicus intellectus est tantum malum physicum respectu recipientis. om. ma. respectu scienter eum caufantis. neg. ma. & diff. mi. DEUS potest caufare omne malum physicum, si si tantum malum physicum, tam respectu caufantis, quam recipientis. conc. mi. si sit malum physicum tantum respectu recipientis, non autem respectu caufantis. neg. mi. & conf.

R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

Certe, licet errare tantum sit physicæ imperfe- ctum, seu malum, in eo, qui recipit inculpabilis errorem, non est tantum physicæ, sed moraliter imperfectum caufare scienter errorem. Pater in eo, qui alteri aliquid falsi dicit, quod alter inculpabiliter credit.

Sic etiam est tantum malum physicum doloribus affici, etiam eternis: non potest tamen (ut longè communior docet) DEUS innocentem doloribus inferni affligere, etiam præservando eum supernaturaliter a peccatis, in eo statu alias committendis. Unum non est absolute verum, quod DEUS possit caufare omne prorsus malum physicum: sed tantum verum est, quod possit caufare omne illud malum physicum, ex cuius causatione nihil indecens redundet in ipsum: sicut autem ex afflictione innocentis redundaret in DEUM nimia aliqua severitas, ita ex causatione erroris redundaret defectus veritatis. Sed nec dici potest, DEUM tantum deceptum physicæ; nam, cum incapax sit ignoranter, semper deciperet scienter, quod est decipere moraliter.

68. Ad 1. confirm. neg. ma. Ex producione monstri non redundat aliquid indecens in DEUM: redundat autem ex producione erroris scienter facta. Ad 2. confirm. neg. ant. ad probationem. in primis quo, si possit propositione vera transire in falsam, vel non: si secundum, casus implicat, & negatur suppositum: si primum, DEUS non poterit, ut causa per se, & particularis, ex intentione sua, judicium illud pro sequenti instanti conseruare, sed tantum ad exigentiam creatura, & ut causa per accidens. Sed neque DEUS potest esse causa per se principiorum necessariò determinantium ad errorem; sic enim esset causa mediana per se erroris. Verbō: DEUS non potest intendere, & per media necessaria, contra, vel præter exigentiam omnis creatura, caufare errorem.

69. Ob. 6. DEUS potest conservare accidentia Eucharistica sine subiecto: sed sic decipiuntur homines: ergo. Confirm. DEUS potest etiam conservare visionem sine objecto: sed tunc caufat errorem in existente, objectum esse praesens, cum ab sit: ergo. Confirm. 2. DEUS potest esse causa fali judicij: ergo, prob. ant. Si DEUS determinet Petrum ad aliqui affirmandum, e.g. hanc propositionem: *Paulus currit:* & hac propositione duret per duo instantia, atque in secundo Paulus non currat, & sic translatetur hæc propositio de vera in falsum, eam tamen in secundo instanti DEUS conservet: in hoc causa, qui est possibilis, DEUS erit causa falsi judicij, seu erroris: ergo.

Sic etiam ob distantiam solis, plurimi habent falsum judicium de ejus magnitudine, & philosophi de plurimis effectibus, ac eorum causis, habent falsas ideas, vel sententias, quin DEUS sit positiva causa erroris. Ad confirm. vel visio omnino necessariò exigit praesentiam objecti: & DEUS non potest talcum

talem visionem infundere, quin saltem miraculum manifestet, ut dictum de accidentibus Eucharistici: vel viro non omnino necessariò exigit præficiam obiecti: & DEUS non causat, sed tantum permittit, eo facto errorem: & sub hac distinctione in forma conc. vel neg. ma. aut mi. & cons.

70. Ob. 7. DEUS potest priuare hominem usu rationis: ergo potest etiam cum leviter decipere. Confir. DEUS potest conferre habitum erroneum: ergo etiam infundere. Ref. conc. ant. neg. conf. Ex priori nihil redundat indecentiae in DEUM: at vero ex posteriori: quamvis autem homini minus noxius sit error levis, quam privatio totius rationis, non deo unum magis decet DEUM quam alterum; neque in his est attendenda hominis utilitas, sed DEI perfeccio. Ad confirm. dist. ant. DEUS potest confervare habitum erroneum, ut causa universalis, & juxta exigentiam creaturarum, speciem, vel alterius rei. conc. ant. ut causa particularis per se talis, contra, vel præter exigentiam creaturarum. neg. ant. & conf. Pariter DEUS ut causa universalis potest etiam cauſare errorem ad exigentiam creaturarum, quando ab his ad illum producendum determinatur.

71. Ob. 8. Christus Luce. 24. apparuit discipulis in Emmaus cunctibus specie peregrini, & Ioan. 20. Magdalena specie hortulanii, qualis non erat: ergo eos in errorem induxit: ergo Christus, seu DEUS potest se cauſare errorem. Ref. conc. ant. neg. conf. Christi discipulos non induxit in errorem: sed hunc tantum permisit. Habuit Christi ius ad se occultandum; unde, sicut potest aliquis ad se occultandum alias vefes inducere, ne agnoscat, ita & Christus potuit inducere aliud exterius schema, ex quo discipuli per accidentem respectu intentionis Christi Domini fuisse decepti. Ille tantum voluit, pro aliquo tempore ex rationalissimo fine non agnosci: illi judicarunt, cum esse alium: quod Christus non intendit, sed permisit. Adde, quod alii dicunt, illam apparentiam exteriorum fuisse allegoricam, & in sensu allegorico Christum fuisse peregrinum, ac hortulanum: nec sensum allegoricum esse mendacem, aut decipientem.

72. Ob. 9. Potest DEUS præcipere homini, ut eliciat errorem: ergo etiam potest eidem errorem infundere, ant. prob. si ruficus e. g. parochus aliquid falsum proponit, tanquam articulum fidei, & ruficus, qui non habet ullam rationem dubitandi, putat, se debere huic falsitati assentiri: in hoc casu conscientia erronea, præcipit DEUS, ut eliciatur affensus circa rem falsam, seu præcipit errorem: ergo. Hoc argumentum est Arriaga, & Lugonis nobis contrariorum: sed in primis retorquetur argumentum. Ponamus ruficum invincibiliter credere, se debere mentiri ad salvandam vitam proximi: in hoc casu juxta adversarios etiam præcipit DEUS illi mendacium, & quidem formale: nunquid etiam poterit DEUS eum determinare ad

mendacium formale, vel poterit DEUS illud ipsi infundere?

Ref. 2. directe. dist. ant. potest DEUS homini præcipere directe, & per se, ut elicit errorem. neg. ant. indirecte, & per accidentem. om. ant. & neg. conf. ad prob. dist. iterum ant. DEUS præcipit per accidentem, ut elicit talem affensem. conc. ant. præcipit id per se. neg. apt. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Et quidem, si in eo casu DEUS affensem præcipit, non præcipit affensem, seu actum fidei supernaturale; hic enim est impossibilis circa falsitatem: sed tantum præcipit actum fidei naturalis, vel affensem naturalem.

73. Duplex est circa hoc Theologorum opinio. Quidam cum Espanza, Rhodes, Lugo, & alii, dicunt, in eo casu erronea conscientia, DEUM per accidentem præcipere, ut faciamus, quod dicitur conscientia erronea; quatenus nempe nobis dedit lumen rationis, similem voluit, ut nihil faciamus, quod conscientia dicit, non esse faciendum: & licet ista aliquando per accidentem erret, dicitando, ut faciamus aliquid materialiter malum, tamen DEUS voluit, ut illud faciamus. Et in hoc casu, ait Rhodes, rem illam non esse prohibitam, (intellige formaliter) quoad illum, qui erronea conscientia laborat; nam ait hic auctor, mendacium e. g. non esse prohibitum, nisi ut agnitus, vel (ut excludatur ignorantia vincibilis) ut potens agnoscendi contrarium rationi. Et ratio horum auctorum ulterior est: quia objec- tum non specificat actum, prout est in se, sed prout est in intellectu, ut docet S. Thomas. 1. 2. q. 19. a. 5. in corp. ubi sic habet:

Voluntas discordans a ratione, vel conscientia errante, est mala aliquo modo propter obiectum, a quo bonitas, vel malitia voluntatis dependet: non autem propter obiectum secundum sui naturam, sed secundum quod per accidens a ratione apprehenditur ut bonum, vel malum, ad faciendum, vel ad vitandum: & quia obiectum voluntatis est id, quod proponitur a ratione, ut dictum est. ergo sicut, si obiectum materialiter bonum representatur per intellectum ut malum, actus illud amplectens est malus, & prohibitus à DEO; ita si obiectum materialiter malum representatur ut bonum, actus illud amplectens erit bonus, & à DEO falsum per accidentem præceptus.

74. Alii autem autores cum Ruiz docent, quod DEUS in casu conscientiae erroneae actum non præcipiat, sed quod tantum homo invincibiliter judicet, eum à DEO esse præceptum; unde excusat quidem talis homo a malitia actus, sed non propter ea facit actum bonum. Verum hi autores vindicant tamen debere dicere, quod DEUS mediatis præcipiat eum actum; nam certe talis, omitendo actum materialiter malum, contra conscientiam erroneam eum præcipientem, peccat: & eodem modo etiam peccat, ponendo actum materialiter bonum, contra conscientiam erroneam eum prohibitem: ergo, ut diximus tr. de act. human.

n. 219.

n. 219. agit contra aliquod præceptum DEI. Non est autem illa ratione absurdum, quod DEUS per accidentem imperet talum actum; quia propterea non est causa per se illius actus; sed tantum causa per accidentem; nam in tali casu tantum est causa per se præcipiens, ut nihil fiat contra id, quod exigitur à DEO prohibitum: hoc autem præcipere, vel cauſare, est honestum; nam facere contrarium, seufacere id, quod exigitur à DEO prohibitum, est virtualiter negligere, & postponere, seu contempnere voluntatem DEI præcipientem, quod utique est inhoneſtum.

75. Pariter divisi sunt autores, an, qui aliquid materialiter malum facit, putans ad id te obligatum, non tantum excusat per peccato, sed etiam elicit actum bonum, & meritum coram DEO, e. g. ruficus ex

conscientia erronea credens, se obligatum ad mentiendum pro labore proximi conservanda: & idem est, si quis ex conscientia erronea judicet, se obligari ad aliquid omitendum, ad quod neutrquam per se obligatur, e. g. si ruficus erronee existimat, se debere die jejunii abstineare à sumenda medicina, ad vitam nunc conservandam summe necessaria, ad quam in hoc casu sumendam jure naturali obligatur.

S. Bonaventura, Ruiz, Thyrbus, & alii negant, talum aliquid mereri, ex eo capite, quod bonum debeat esse ex integra causa, & malum sit ex quocunque defectu; unde, quando actus est materialiter malus, putant, non esse meritorium: & videtur huic opinioni etiam favere S. Thomas. 1. 2. q. 10. a. 6. ad 1. Videntur tamen aliqui ex his auctoris admittere, quod in tali casu pia affectio prævia, & imperans talum actum, possit esse meritorium. Alii vero putant, talum actum esse actum virtutis, adeoque meritorium, ita Oviedo in 1. 2. tr. 5. conter. 2. p. 1. n. 5. Rhodes disp. 2. de actibus humanis. quæst. 2. scđ. 2. ad 2. Espanza. 3. de act. hum. quæst. 24. art. 3. Layman. 1. 1. tr. 1. cap. 3. n. 2. ubi ait, talum actum esse bonum; quia tendit ad finem bonum, scilicet ad amorem, vel cultum DEI &c. quamvis deficit in mediis, qui tamen defectus excusat ob ignorantiam.

76. Dicunt autem hi autores, non esse paritatem inter actus intellectus, & actus voluntatis; nam illorum objectum est veritas: & hinc, ut sint in sua ratione boni, debent eam attingere; unde nec actus fidei supernaturalis, immo nec aliis supernaturalis actus intellectus, potest esse falsus. At actum voluntatis, seu moralium, etiam supernaturallium, objectum non est veritas, sed bonitas, & hoc quidem non tantum, ut est materialis in se, sed etiam, ut est repræsentata per actum intellectus: potestque dirigi actus moralis hoc iudicio prævio verissimo: *Quidquid conscientia invincibiliter dicit faciendum, bene fit: sed dictum, nunc hanc actionem, velejus omissionem, esse ponendam: ergo: ubi major, & minor est certa.* Unde ait Rhodes, bonum debere esse

C 2

ex integra causa, vel veritate, vel tali invincibiliute existimata. Stat pro hac sententia etiam Sanchez l. in decal. c. 11. n. 17. citans Azor, Salas, Corduba, valique, etiam S. Thomam non esse contrarium huic sententia, eoquod quidem doceat, actum contra conscientiam elicitem semper esse malum, non autem doceat, actum elicitem juxta illam conscientiam, semper esse non bonum: sed tantum doceat, non semper esse bonum, quod ait S. Doctorem dicere propter conscientiam invincibiliter errantem, cui licet actus sit conformis, non tamē est bonus. Faver quoque Arriaga tr. de act. hum. disp. 22. scđ. 4. ubi se refert ad scđ. 5. in ejus subscđ. 3. n. 38. ait, actum moralem dirigere syllogismo, seu discursu, qualcummodo possumus.

77. Et sane contingere potest, ut conscientia erronea dicit faciendum aliquid valde arduum, e. g. ut quis cum magno dano suo, vel magno saltu lucro celante, debeat mentiri ad servandam vitam proximi: vel ut debeat odire aliquid, ad quod amandum valde inclinaretur: vel debeat reddere debitum conjugale existimat uxori, a qua alias valde magnum horrorem, & avenitatem naturalem habet: vel debeat die jejunii abstineare a medicina cum periculo vite: durum autem videretur, talum hominem nihil mereri, nisi forte per actum præsum imperanter.

Id facilius tamen capiam, quod per accidentem hæres factum, est difficilem, non acquiratur meritorium; cum enim affensus sit falsus, nec supernaturalis, nec meritorius esse potest; nam habitus fidei influere non potest in falsitatem. Facilius etiam capiam, neinimem mereri per mendacium; cum actus externus non augeat per se meritorium, (ut dixi tr. de act. hum. n. 164.) & intramenter mendacium non detur. Quodsi Auctores opposici, admittentes piam affectionem præviam esse meritorian, tantum velint, actus externos, materialiter malos, non esse meritorios, id facile concedam: at, si velint, tantum actum imperantem actus interni materialiter malis esse meritorium, nullum vero actum imperatum internum (nam & isti imperari possunt, ut est innegabile) tendentem ex optima intentione obediendi, vel placendi DEO, in aliquid materialiter malum, hæc sententia videtur satis difficultis.

Juxta hanc enim sententiam e. g. nil mereretur, qui sibi ex metu, ne peccatum contraheret, actum internum imperaret, e. g. intentionem, sua estimatione optimam, abstinenti amore DEI à medicina summe necessaria, vel intentionem mentendi amore proximi propter DEUM, cum magno suo gravamine. Certe volitio, imperans exterius verba proferre, esti prius ab alio actu suis et imperata, vix videatur suo fraudanda merito: nec alii actus voluntatis imperati, esti in objectum materialiter malum, invincibiliter tamen judicatum honestum, tendant. Sed, quidquid de tota hac questione sit,

fit, quam ad eruditorem tantum pluribus examinavimus, nihil inde infertur contra nostram doctrinam; nam non omnia, quae DEUS potest per accidens praecipere, potest etiam intendere, ut patet ex retortione n. 72, data: & possent dari similes plures. videtur etiam Gormaz. de virt. Theol. n. 760.

ARTICULUS V.

Solvuntur reliqua Objectiones.

78. O B. de restrictionibus, & aequationibus ulteriori. 10. contra 4. illationem. Plura DEUS dixit in Sacris Scripturis, vel certe auctor fuit, ut dicerentur ab aliis, quae vera esse non possunt sine restrictione pure mentali: ergo, ant. prob. Primo. Joan. 7. v. 8. Christus dixit: Non ascendo ad diem festum istum; quia meum tempus nondum implementum est: & tamen postea ascendit. Secundum. Idem Dominus discipulis dixit Marci 13. v. 32. De die auctem illo (Judicii extremi) vel hora nemo sit, neque Angelii in celo, neque Elias, nisi Pater: cum tamen eum diem ipse sciverit etiam de homo. Tertio. Genes. 22. Abraham dicit servis: Ego, & puer illuc usque properantes, possum adoraverimus, reveremur ad vos; cum tamen iret, animo Isaacum in monte in holocaustum offerendi, adeoque cum ibi comburendi. Quartu. Joseph. Gen. 42. v. 16. jurat, & ait: Per salutem Pharaonis: exploratores estis: quos tamen liebat esse fratres suos, & pro solis alimentis adisse Aegyptum. Quinto. Tob. 5. v. 18. Angelus Raphael ait: Ego sum Azarias magni filius. Sexto. Gen. 27. v. 19. Jacob dicit ad Isaac. Ego sum progenitus tuus Iesu. Septimo. Judith. 11. v. 12. ait ipsa Holoferni de Iudeis: Certum est, quod in perditionem dabuntur: & infra: v. 13. Misit me Dominus, hac ipsa nuntiare vobis: & v. 15. Ego adducam te per medium Jerusalem, & habebitis omnem populum Irael, sicut oves, quibus non est pastor. Octavo. Exodi 1. v. 10. obstetrices Pharaoni querenti, cur non neccasent parvulos Hebraeorum, responderunt, fe non vocari ad parentes Hebreas: & tamen ipse servabant pueros: & additur. v. 20. Bene ergo fecit DEUS obfetricibus & adficiens eos dominus. Plura hujusmodi exempla ex Sacris Scripturis adducit Melchior Canus de locis Theol. I. 2. c. 2. quibus doctissime responderet cod. l. 2. c. 4.

79. Resp. neg. ant. Nunquam in Scripturis restrictione pure mentali approbatur, sed tantum aequatione, vel amphibologia, qua ex aliquo signo externo, vel circumstantiis extrinsecis, aut modo loquendi non ita obvio, possunt intelligi, quaque licite sunt, quando necessitas est, vel certe gravis causa veritatem occultandi, qualis saepe occurrit, e. g. in confessorio circa notitiam ex confessione habitam, in consilioris obligatis ad secretum &c. si tamen nulla esset causa

justa celandi veritatem, tunc neque licite forent iste aequationes, aut amphibologia.

Ut enim recte Gormaz de virt. Theol. n. 880. sicut non licet intendere deceptionem proximi, ita neque licet facere sine causa justa id, ex quo moraliter sequitur deceptio ejusdem proximi. Et videtur jure gentium receptum, ut verba sumantur juxta generalem modum loquendi; si non adiungita causa celandi veritatem. Multo minus istud licet, quando legitima potestati interroganti in re gravi, parendum est sub culpa. Attamen, quando habeo legitimam causam veritatem occultandi, & verba, cum suis circumstantiis sumpta, duplice sensum faciunt, possum ego intendere unum, & permettere, ut audiens accipiat alterum.

80. Aequationes autem, vel amphibologiae licite sunt variae, supposita semper causa justa celandi veritatem. 1. si verbum sit aequivocum: v. g. glossa ponit exemplum hoc: Non est hic: ut ego intelligam: Non commedit hic: esti alter intelligat: Non est presentis hic: 2. quando verba in communis usu hominum habent aliam, quam ab institutoribus acceptam significationem, e. g. communiter nescio significat parentem notitiae etiam probabilis: ex prima autem iustificatione significat tantum parentem notitiae certa, vel evidenter; unde, esti probabiliter aliquid nostri, si non certo scias, absque mendacio dicens: nescio. Et hoc vel maxime debet dicere confessarius, interrogatus aliquid ex confessione.

Item 3. saepe respondetur ad mentem interrogantis, e. g. si quis petat pecunias mutuas, respondes sine mendacio, te non habere, quando non habes, nisi tibi summe necessarias; nam interrogans, non querit de his, sed de aliis, quas possis dare mutuas. 4. Aliquando verba aliud significant ratione additi signi exterioris, quod adverti possit, licet audiens non advertat. 5. Aliquando verba sunt hyperbolica, aliquando metaphorica, modo metaphora non sint nimis remota, ita ut non intelligi queant. 6. Aliquando verba non significant id, quod prima fronte significare videntur; quia alia est communis eorum interpretatione, ut illa: soror obstrictissimus, paratissimus &c. 7. Aliquando responso est indicata, aliquid verum dicens, aliam partem tacens. 8. Aliquando responso nihil affirmat, nihil negat, e. g. si querenti, an hoc, vel illud habeat, respondeas: Gauderem, si haberem. Et similiter alimodo explicare oportet dicta Scriptura.

81. Igitur ad 1. Christus Joan. 7. verissime dixit, se tunc non ascendere; nam non tunc, sed postea ascendit; licet Iudei ea verba alio sensu, in quo juxta sensum communem hominum acceptiōem significant, cum nec postea alicensurum, accepterint, ita S. Augustinus I. quest. ver. & novi testam. q. 78. Addit S. Pater ibi aliam quaque responsonem. Bona est etiam tertia, sci-

felicit Christum locutum fuisse ad mentem interrogantium, qui interrogabant de ascensiō palam, & solemniter faciendo; nam dicebant, eum debere se ostendere discipulis suis: quo modo teste Evangelista non ascendit. Sic sapienter dicitur: Non accedo nuprias; quod non significat, non accedere ullo modo templum, ubi celebrantur: sed tantum negat publicum comitatum &c.

82. Ad 2. Spondanus ad an. Chri. 563. n. 1. ait, fuisse haereticos quosdam dictos Agnos, qui dixerint, Christum ut hominem nescire penitus diem iudicii; unde non solvit argumentum, dicendo, Christum ibi locutum fuisse de se ut homo: & sane ut Barnabius tom. 1. controv. 2. de Christo. l. 4. c. 5. recte docet, Christus constitutus est iudex omnium, & præterea in ipso sunt omnes thesauri sapientie, & scientie DEI; hinc illi negari non potest omnis scientia. Quare idem Cardinalis loc. cit. post alias responsiones improbatas, subiungit ex SS. Gregorio, Ambroso, Hieronymo, Chrysostomo, Balilio, Augustino, item Theophilacto, hanc solutionem, Christum scilicet nescire illum dum in scientia communicabili, seu ita, ut siam notitiam de illa die aliis communicaret.

Hac autem refutatio, a Christo subintellecta, potuit colligi ex circumstantiis exteris; nam in primis Christus Dominus per hoc responsum volebat dare causam; quare id non diceret. Secundo Christus factis aliis manifestavit discipulis, quod, quando loquendo cum ipsis diceret, se scire aliquid, præstaret in ordine ad ipsos, semper intelligenter scientiam communicabilem, vel utili-lem ad manifestandum; nam Joan. 15. v. 15. dicit: Omnia, quaecunque azarias a Patre meo (hoc est, scivi; nam quidquid audivit, scivit) nota feci vobis: attamen non omnia, quae Christus scivit, etiam Apostolis indicavit; sed tantum, quae Pater volebat, & ipsos scire conveniebat: in modo tantum illa, quae scire debent pro eo tempore; nam idem Dominus Joan. 16. v. 12. subiungit: Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. In modo promisit, Spiritum Sanctum ipsos adhuc docturum quam plurima; unde in illis aliter circumstantiis hec dictio nescio, non significabat omnimodam nescientiam, sed tantum negationem scientiae communicabili.

Tertiū haec vox nescio, quando a Scripturis tribuitur DEO, nunquam significat strictè dictam nescientiam: igitur, cum Christo etiam de homini debeat concedere omnes thesauros sapientie, & scientie, debet vox nescio, etiam dum ipsi tribuitur, minus strictè accepit; præterim cum Apostoli utique tunc sciverint, Christum esse DEUM, nec eum tantum de homini, sed etiam de DEUM, sive ut totum Christum, videantur interrogasse: & modo ipsis dixisset, sive ut DEUS, sive ut homo, ipsi contentissimi fulserint. Quare utique potuerunt colligere, hanc vocem nescio in Christo non significare omnimodam nescientiam: & c. cum scirent, ipsum similiter esse DEUM, incapacem omnimodam nescientiam, collegant, eum tan-

tum loqui de negatione scientiae communicabili. Arraga de fide disp. 1. sec. 5. n. 76. ait, hanc vocem nescio, in rebus gravioribus, & occultandis, jam ex usu significare negationem scientiae communicabili: & idem cenfet Lugo de fide disp. 4. sec. 5. n. 64. Quartū, sicut quando DEUS dixit Gen. 22. v. 12. Nunc cognovi, quida times DEUM: id explicatur non quod DEUS runc primum cognoverit (nec enim prius ignoravit) sed quod alios cognoscere fecerit: ita etiam illud nescire potest intelligi, quod alios nescire fecerit: & sic expresse explicat S. Augustinus. l. 83. questionum quest. 60. ubi ait: Quod dictum est nescire sicut sic dicendum est: quia facit nescire homines. Similiter l. 1. de Trinit. c. 12. sic ait: Hoc enim nescit, quod nescientes facit, id est, quod non ita scerbat ut tunc discipulis indicaret.

Ad 3. Abraham non est mentitus; quia certò sperabat, Isaacum, est esset a se combundens, tamen iterum a DEO resuscitandum; sic enim ait Apostolus ad Hebr. 11. v. 17. Fide obtulit Abramam Isaacum, cum renaretur, & unigenitum offerebat, qui suscep-erat reprobationes, ad quem dictum est: quia in Isaac vocabitur filii semen, arbitrians, quia & a mortuis suscitare potens est DEUS. Ad 4. Illud est significat idem, ac babebi-mini, seu tractabimini, sicut exploratores: sicut scilicet 3. Reg. 18. v. 24. dicitur DEUS, qui exaudiens per ignem, ipse sit DEUS. hoc est, habeatur, & colatur ut DEUS.

83. Ad 5. Voces illæ Hebreæ Azarias, & erant nomina propria, & simul poterant esse appellativa, ut vel significarent personam aliquam hominis, vel aliquam aliam rem; nam Azarias appellative significat auxilium Domini, & Ananias nubes Domini. Advertit etiam Salianus ad an. mundi 3220. vocem Azarias sibi aliis nominibus substat, vel latente addi honoris causa: & exemplis ostendit, quod aliqui in Scriptura apppellentur Azaria, licet alii alter vocentur; unde appellative significabat illa verba: Ego sum auxilium Domini, filius nubis Domini: per quam nubem S. Ambrosius DEUM Patrem indigetari vult. Ita autem vox nu-bris Domini utique metaphorice accipi debet; cum rationalis creatura ex nube pro prieta dicta nasci non possit: quod facile ad vertitur Tobias, si ad sensum appellativum attendere voluerit. Sensus ergo ab Angelo intentus, sed à Tobia non attentus, nec perceptus, est: Ego sum auxiliator à Domino, filius adoptivus DEI. Sic qui diceretur Mariophilus, & Beatum Virginem non amaret, posset dici, non est Mariophilus: & si manus princeps vocaretur Aristarchus (quod grecè significat optimum principem) posset dici, non est Aristarchus.

84. Ad 6. Quando Jacob dixit, se esse primogenitum Iisu, Salianus in annal. ad an. mundi 2270. n. 7. non veretur admittre cum plerisque, ut ait, viris, pierate, & eruditione præstantibus, Jacobum leviter esse mentitum; quia hinc primogenita emisit

ab Esau edulio lenti, itemque ex definiatione Divina primogenitus suo modo factus, seu fratri prælatuſ fuisse, juxta illud *Gen. 25. v. 23.* Major serviet minor (ex quibus apparet, eum contra Esau in iustitiam non commisſe) tamen Esau non erat. Quodsi hoc admittatur, scilicet Jacobum dixisse mendacium, utique non DEO auctore, vel hortante, sed tantum permittente locutus, aut mentitus fuit. Alii autem cum *S. Augustino. l. contra mendacium. c. 10.* & *Innocentio III. c. Gaudemus. de divortiis. volunt.* Jacobum metaphorice, vel mystice locutum, per similitudinem, vel allegoriam, in quo sensu allegorico erat primogenitus; quatenus figurabat Christum, in cuius corpore, seu Ecclesia, sunt primi novissimi, & novissimi primi: & gentiles, qui posterius ad Ecclesiam accedunt, Iudeis tamen primatum auferunt. Et hoc, Innocentius *cit. cap. sententia*, Jacobum didicisse ex revelatione Divina.

85. Ad 7. Apud Salianum *ad annum mundi 3346. n. 87.* Judicham non exulant à veniali mendacio graves authores: at ipse Salianus ait, à Judich multa dicta per æquivocationem, quia mendacium non est. Potest etiam dici, illa verba, quibus Judich futurum Iudeorum excidium afferuit, sūisse communatoria, quemadmodum fuit propheta Jone de subverione Nineve: in communicationibus autem, etiam Divinis, lepe intelligitur. *Nisi emendatio secuta fuerit, vel aliae circumstantie venias causantes intercurrerint.* Adit autem communicatoriē dicendum potuit DEIIS Judicham mittere. Holofernes, eti non vivus, potuit tamē adduct in Jerusalēm sātem mortuus: & videtur id factum, quando ob hanc victoriā celebrarunt ibi Iudei selfivitatem: ubi utique accurrerint Iudei feciatōres, tanquam greci omnium inordinarius sine pastore.

86. Ad 8. Si dicere velis, obſtetricas Agyptias fuisse officioſe mentitas, habebis afflentientes plures interpretes, tete Saliano *ad ann. mundi 246. n. 2.* Nec tamen propter mendacium, sed propter opus bonum præviū, eas DEUS est remuneratus; nam opus bonum propter sequens, immo etiam comitans peccatum veniale, non perdit rationem meriti. Facile tamen excusat possunt ea obſtetricas à mendacio; nam indirecte responderunt: & utique aliqua femina Hebreæ noverint artem obſtetricandi, & peperint, ante adventum obſtetricum Agyptiarum quamquam non omnes Hebreæ mulieres pepererint absque interventu harum obſtetricum, & etiam iste aliquot infantulos ſervaverint: quod non negantur, sed taceantur.

87. Ob. 11. contra 5. illat. Restrictio mentalis est illicita: ergo etiam ei illicita æquivocatio: prob. conf. non magis una est contra commercium humānum, quam altera: ergo. Confirm. 1. Æquivocatio non minus reddit fidem incertam, quam restrictio mentalis: ergo nec una, nec altera, potest adhiberi à DEO. Confirm. 2. DEUS æquivocans non est summae sinceritatis;

nam majoris force, si clare loqueretur: ergo non est summè perfectus. Resp. neg. conf. ad probat. om. ant. neg. conf. non enim nos illam rationem assignamus; nec enim restrictio mentalis, ut ait Cárdenas *in prop. Innoc. XI. diff. 19. c. 3. a. n. 29.* illicita est; quia tolleret commercium humānum (nam ex hoc capite tantum licita non est ubique, & si ne gravi causa celandi veritatem: infuper sepe ad commercium humānum servandum proficeret; nam etiam ad hoc necessaria est observatio secreti, ad quam restrictio conducebat) sed ex alia ratione, quam deditus n. 57.

Ad 1. confirm. neg. ant. nam fides Theologica non versatur circa sensum revelationis dubium, sed circa clarum; nec tenemus credere explicite, que non sunt sufficienter clarè proposita; unde, si DEUS æquivocē loqueretur, non vellent nos credere, sed potius vellet celare veritatem: nūtiantur per conscientiam erroneam existimare, nos esse obligatos ad aliquid credendum, quod revera falso est, & DEUS non intendisset credendum: quo casu per accidens, vel mediate DEUS obligaret nos ad assentium aliquem praefundit, ut diximus, *n. 72. & seq.* Ad 2. confirm. neg. ant. nam ad summum sinceritatem non spectat revelatio omnia secreta; hec enim potest esse virtus; unde DEUS etiam summe sincerus ex certis causis potest celare aliquam veritatem.

88. Ob. 12. Aliqua Scriptura, e.g. *A. pocalyptis*, vel *Ezechielis*, aur etiam Danielis prophetia, sunt ita obscuræ, ut a nullo interprete certo intelligantur: ergo debent esse restrictiones mentales, vel æquivocationes, adeoque ista debent per se esse licita. Resp. neg. conf. nam etiam, si quis loquitur alteri lingua ignota, non propterea mentalem restrictionem adhibet. Ad summum potest objici, quod tales locutiones sint inutiles: at reponi facilissime potest, habere sapientissimum DEUM nimis multis rationes obscurè loquendi. 1. ne facra eloqua nimis claritate vilescant. 2. ut homines illi scrutandis majore se diligenter applicent, maiore etiam cordis puritate ad recipiendum lumen Divinum se preparent. 3. ut per recursum ad DEUM, vel Apostolice Sedis oracula, submissio animi, & obedientia exercetur. 4. quandoque DEUS etiam vult mysteria non ante certum tempus evolvi. Interim, licet interpretes discrepant, probabilissime tamen non omnes errant: sed aliqui aliquos, aliis aliis sensu penetrant. Sufficit autem, si aliqui, et si non evidenter, verum Scriptura sensum percipiunt: præscrīvit in iis, quorum notitia clarior non est ad salutem necessaria.

ARTICULUS VI.

An Deus patrare, vel saltē permittere possit miracula in testimonium falsitatis.

89. Dico. Non potest DEUS patrare vera miracula in confirmationem falsitatis doctrinae. Probatur. Vera miracula sunt opera extraordinaria, vel absolute, vel certe in circumstantiis, in quibus sunt, superiora vires totius naturæ create: ergo sunt opera propria DEI, saltē tantum causa principalis; quidquid sit, an creatura divinitus elevari possit, ut sit causa instrumentalis: ergo, quando DEUS miracula facit, in confirmationem aliquis rei à fedice, seu testimonij illa, illa sunt quasi signum, quo DEUS obligat testimonium suum; hinc sepius appellantur à Patribus, & Scholasticis, sigillum DEI: sic S. Thomas

3. p. q. 43. a. 1. in corp. ea comparat annulo regis, quo obligantur literæ regie: immo ipsa Scriptura ita loquitur *Marc. 16. v. 20.* *Domino cooperante, & sermonem confirmatione sequentibus signis:* item *ad Hebr. 2. v. 4.* *Constitente DEO signis, & portenitis:* ergo, si DEUS patrare vera miracula in confirmationem falsitatis doctrinae, se haberet, ac si huic aprimeret suum sigillum, arque illo eam confirmaret: sed hoc est saltē virtus, & utilia invenientia, & approbatio erroris, utique DEO repugnans: ergo.

90. Confirm. Scripturæ, Patres, Doctores, & communis sensus omnium hominum, semper docuerunt, vel cœnserunt, vera miracula in confirmationem doctrinae aliquis à DEO patrata, esse signum, quod doctrina illa sit à DEO tradita: ergo, si DEUS ea patraret in confirmationem futilitatis, mundum deciperet: hoc dicere est blasphemum: ergo, ant. prob. 1. ex Scriptura *Joan. 5. v. 36.* dicit Christus: *Opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me:* quasi dicere, de me tanquam docente veram legem Divinam, & *Joan. 10. v. 38.* *Si mihi non vulpis credere, operibus credite.* rursus *Joan. 11.* Christus Lazarum resuscitans adiit, illum mortuum resuscitari, ut credant Iudei, quod sit missus à DEO, sic dicens *v. 42.* *Sed propter populum, qui circumstat, dixi, ut credant, quia tunc mihi*

Ex SS. PP. Augustinus. ep. 49. q. 6. sic ait: *Nam sicut humana consuetudo verbis, ita Divina potencia etiam factis loquitur:* & sicut sermoni humano verba nova, vel minus usitata, moderata, ac decenter aspersa, splendorem addunt: ita in factis mirabilibus, congruentia aliquid significantibus, quodammodo laudentior est Divina eloquens. Richardus a S. Victore *l. 1. de Trinitate. c. 2.* ait: *Domine, si terror es, à te ipso decepisti sumus; nam ista in nobis tantis signis & prodigiis, confirmata sunt, & salibus,*

qua non nisi per te fieri possunt: ergo supponunt, doctrinam miraculæ veris, que solus DEUS facere potest, confirmatam, non posse fallere, nisi DEUS falleret, quod impossibile est.

91. Quod autem etiam communis sensus omnium hominum pro nobis sit, & quod quasi lumine naturæ omnes gentes ex veris miraculis inferant veritatem doctrinæ, per ea confirmata, negari non potest; nam etiam Aegyptii magi, postquam miracula Moyis vera esse debuerunt agnoscere, diuerxerunt *Exodi 8. v. 19.* *Digitus DEI est hic.* Sic gentiles alii omnes, qui viderunt, & agnoverunt, miracula Christianorum esse tam grandia, atque verissima, inde intulerunt, legem illam datam esse à DEO nec ullus somniavit, ut diceret, esse vera miracula, & tamen legem, in cujus gratiam facta sunt, non esse veram: sed citius, quanquam imprudentissime, negantur, ea esse vera miracula. Sic Iudei etiam à Christo signa, seu miracula percierunt.

Dein omnes peffissimi quoque seductores, fixerunt saltē miracula, ut auctoritatem DEI suam doctrinam firmari conserverent; nam & Machometes, ac postea Lutherus, & Calvinus, miracula patrare conati sunt: sed infelici successu: ita testis Hazardus *in historia Mogorica. p. 2. c. 9.* Machometani aliud de suo pseudo-prophetâ refere non potuerunt, quād eum lunam è caelo laplam, & contractam, denuo integratam sive restituifē, sive cuius asserti insufflūman absurditatem vel bardi omnes facile agnoscunt, & rident. Teste Staphilo Lutherus, dum voluit liberare obſessam à demone, vix non fuit occulūs: alias autem suffocarum in aquis frumento clamore ad vitam revocare tentavit, à spectantibus merito irrisus: Calvinus vero paradoxa sanè prodigio, qualia vel latrones omnes facere nōrunt, è vivente mortuum fecit. vide Bellarmīnum *tom. 2. contr. gener. 1. l. 4. de notis Eccles. c. 14.* ergo quasi lumine nature, & communissimo consensu, omnes agnoscunt, vera miracula esse signa attestacionis Divinae, quæ falsitati tribui nequaquam potest.

92. Dico. 2. DEUS neque permittere potest, ut quis possit abuti virtute patrandi miracula, ad confirmationam falsam doctrinæ, saltē quando nemo illum abusum prudenter posset agnoscere, vel sufficiari. Ita re ipsa post. Thomam, Scotum, Bellarmīnum, Toletum, alii communiter. Explico conclusionem. Vel ponitur, quod creatura, per aliquam virtutem instrumentalem à DEO acceptam, etiam influat in miraculum: & tunc dico, quod, eti DEUS alicui, prius vera docenti, dedisset virtutem patrandi mira, si talis postea doceret falsum, non posset ea virtute uti, nec DEUS posset cum ipso concurre: & ex eadem ratione dieo, quod DEUS non posset, eam virtutem alicui primo concedere ad confirmandum falsum. Vel ponitur, quod creatura non influat in miraculum, sed solus DEUS, ad instantiam tamē creatura illud operetur: & tunc di-